

Категорія справи № 607/16806/19: **Цивільні справи (з 01.01.2019); Справи позовного провадження; Справи у справах, що виникають із сімейних відносин, з них.**

Надіслано для оприлюднення: **не визначено**. Зареєстровано: **31.05.2023**. Забезпечено надання загального доступу: **01.06.2023**.

Дата набрання законної сили: **24.05.2023**

Номер судового провадження: **61-11563св22**



Верховний  
Суд

## Постанова

### Іменем України

24 травня 2023 року

м. Київ

справа № 607/16806/19

провадження № 61-11563св 22

**Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду:**

**головуючого** - Синельникова Є. В.,

**суддів:** Осіяна О. М. (суддя-доповідач), Сакари Н. Ю., Хопти С. Ф., Шиповича В. В.

### **учасники справи:**

**позивач** - ОСОБА\_1 ;

**відповідач** - ОСОБА\_7 ;

**треті особи:** орган опіки і піклування виконавчого комітету Тернопільської міської ради, Головне територіальне управління юстиції у Тернопільській області, правонаступником якого є Західне міжрегіональне управління Міністерства юстиції;

розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу представника ОСОБА\_7 ОСОБА\_20 - на рішення Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 17 червня 2022 року у складі судді Позняка В. М. та постанову Тернопільського апеляційного суду від 13 жовтня 2022 року у складі колегії суддів: Парандюк Т. С., Дикун С. І., Костів О. З.,

## **ВСТАНОВИВ:**

### **1. Описова частина**

#### **Короткий зміст позовних вимог**

У липні 2019 року ОСОБА\_1 звернулася до суду з позовом до ОСОБА\_7 , треті особи: орган опіки і піклування виконавчого комітету Тернопільської міської ради, Головне територіальне управління юстиції у Тернопільській області, правонаступником якого є Західне міжрегіональне управління Міністерства юстиції, про визначення місця проживання дітей з матір'ю.

Позовна заява мотивована тим, що з 27 травня 2011 року вона та ОСОБА\_7 перебували у зареєстрованому шлюбі, який зареєстровано у м. Гадерслев, Королівство Данія.

ІНФОРМАЦІЯ\_1 в комуні Уккел Брюссельського столичного регіону Королівства Бельгії народився син - ОСОБА\_4 , а ІНФОРМАЦІЯ\_2 в комуні Уккел Брюссельського столичного регіону Королівства Бельгії народився син - ОСОБА\_5 . Вказувала, що діти із часу народження мають громадянство України.

Спільне з відповідачем життя не склалося, рішенням Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 14 березня 2019 року, яке залишено без змін постановою Тернопільського апеляційного суду від 08 липня 2019 року, шлюб між нею та відповідачем розірвано.

Зазначала, що діти проживають з нею у м. Тернополі, вона забезпечує їх всім необхідним для гармонійного розвитку, підтримки стану здоров'я, зростання. Для малолітніх дітей створено усі умови для їх проживання, виховання, навчання, спілкування з родиною, друзями та розвитку в безпечному, надійному і стабільному середовищі у м. Тернополі, що переконливо свідчить про те, що саме Україна та м. Тернопіль є єдиною країною проживання дітей.

Ураховуючи викладене, ОСОБА\_1 просила суд визнати постійним місцем проживання малолітніх дітей: ОСОБА\_4 , ІНФОРМАЦІЯ\_3 , та ОСОБА\_6 , ІНФОРМАЦІЯ\_4 , м. Тернопіль, Україна; визначити місце проживання дітей разом з нею.

#### **Короткий зміст рішення суду першої інстанції**

Рішенням Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 17 червня 2022 року позов ОСОБА\_1 задоволено.

Визначено місце проживання неповнолітніх дітей: ОСОБА\_4 , ІНФОРМАЦІЯ\_3 , та ОСОБА\_6 , ІНФОРМАЦІЯ\_4 , разом з матір'ю ОСОБА\_1 , яка на цей час проживає у м. Тернополі.

Рішення суду першої інстанції мотивовано тим, що визначення місця проживання дітей з матір'ю буде відповідати якнайкращим інтересам дітей, не порушуючи нормальних звичних для них умов, оскільки це є їх звичне місце проживання; мати створила належні умови для проживання, виховання та навчання дітей, їх фізичного, розумового, духовного, морального і соціального розвитку. Разом із тим суд врахував висновок органу опіки та піклування про доцільність визначення місця проживання дітей з матір'ю.

#### **Короткий зміст судового рішення суду апеляційної інстанції**

Постановою Тернопільського апеляційного суду від 13 жовтня 2022 року апеляційну скаргу представника ОСОБА\_7 ОСОБА\_20 залишено без задоволення. Рішення Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 17 червня 2022 року залишено без змін.

Вирішено питання розподілу судових витрат.

Апеляційний суд погодився з висновками суду першої інстанції та зазначив, що суд першої інстанції правильно врахував інтереси малолітніх дітей, їх психологічний стан та особливості фізичного розвитку, права та інтереси на гармонійний розвиток та належне виховання, а також, дотримуючись балансу між інтересами дітей, правами батьків на їх виховання і обов'язком батьків діяти в інтересах дитини, дійшов обґрунтованого висновку, що проживання дітей з матір'ю відповідатиме якнайкращому забезпеченню їх інтересів.

Апеляційний суд також зазначив, що доводи сторони відповідача про закриття провадження у справі з підстав невідомості справи Тернопільському міськрайонному суду Тернопільської області є безпідставними, оскільки зі змісту рішення Франкового суду Першої інстанції м. Брюсселя від 29 червня 2018 року, яке залишено без змін постановою Апеляційного суду Брюсселя від 13 лютого 2019 року, та на які посилається сторона відповідача як на підставу для закриття провадження у справі, убачається, що вжиті судом заходи про передачу батьківських прав щодо спільних дітей та управління їхнім майном виключно ОСОБА\_7 та визначення постійним та єдиним місцем проживання спільних дітей житло ОСОБА\_7 , мають тимчасовий характер. Цим же рішенням відхилена вимога батька дітей про їх примусову репатріацію, а також клопотання про визнання викраденням неповнолітніх дітей їхнє утримання у будь-якому місці за межами їхнього офіційного проживання.

Вказані обставини досліджувались також у справі № 607/1174/19 за позовом Головного територіального управління юстиції у Тернопільській області в інтересах ОСОБА\_7 до ОСОБА\_1 , треті особи: орган опіки і піклування виконавчого комітету Тернопільської міської ради, Служба у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради про забезпечення повернення малолітніх дітей до Королівства Бельгії, у задоволення якого постановою Тернопільського апеляційного суду від 13 серпня 2019 року було відмовлено.

Таким чином, судом апеляційної інстанції встановлено, що судовими рішеннями Бельгії не визначалось місце проживання дітей, не встановлено будь-яких обставин та рішень, які б свідчили про неправомірність дій ОСОБА\_1 в розумінні Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей. Спир у цій справі стосується правовідносин між дітьми та батьками, водночас одна із сторін - мати проживає разом із дітьми в Україні вже тривалий час і на момент відкриття провадження у справі проживала у м. Тернопіль, тому справа щодо визначення місця проживання дітей підсудна судам України.

#### **Короткий зміст вимог касаційної скарги**

У листопаді 2022 року представник ОСОБА\_7 ОСОБА\_20 подала до Верховного Суду касаційну скаргу, в якій просить скасувати рішення Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 17 червня 2022 року та постанову Тернопільського апеляційного суду від 13 жовтня 2022 року й закрити провадження у цій справі.

Підставами касаційного оскарження указаних судових рішень заявник зазначає неправильне застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального і порушення норм процесуального права, вказував, що суди застосували норми права без урахування висновків щодо застосування норм права у подібних правовідносинах, викладених у постанові Верховного Суду від 20 травня 2020 року у справі № 725/3024/17 (пункт 1 частини другої статті 389 ЦПК України), а також не дослідили належним чином зібрані у справі докази (пункт 4 частини другої статті 389 ЦПК України).

#### **Надходження касаційної скарги до суду касаційної інстанції**

Ухвалою Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 05 грудня 2022 року касаційне провадження у вказаній справі відкрито та витребувано цивільну справу № 607/16806/19 із Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 17 червня 2022 року.

У грудні 2022 року справа надійшла до Верховного Суду.

Ухвалою Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 20 січня 2023 року справу призначено до розгляду у порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи.

#### **Аргументи учасників справи**

##### **Доводи особи, яка подала касаційну скаргу**

Касаційна скарга мотивована тим, що визначаючи місце проживання дітей з матір'ю, суди першої та апеляційної інстанцій не врахували, що рішенням Франкового суду Першої інстанції м. Брюсселя від 29 червня 2018 року у позачерговому судовому засіданні 102-ї палати суду у справах Сім'ї, яке залишено без змін постановою Апеляційного суду Брюсселя від 13 лютого 2019 року в складі Палати № 45 у справах Сім'ї та рішенням Касаційного Суду Бельгії від 20 травня 2022 року, визначено, що батьківські права стосовно спільних дітей

сторін - ОСОБА\_4 , ІНФОРМАЦІЯ\_3 , та ОСОБА\_6 , ІНФОРМАЦІЯ\_4 , управління їх майном виконуватимуться виключно батьком ОСОБА\_7 ; основним і єдиним місцем проживання дітей є житло батька ОСОБА\_7 , а отже ОСОБА\_1 вказаними судовими рішеннями фактично позбавлено батьківських прав щодо дітей. Водночас ОСОБА\_1 викрала дітей та незаконно утримує їх понад чотири роки, позбавляючи при цьому відповідача можливості будь-якого спілкування з дітьми, протиправно та умисно ухиляється від виконання міжнародного судового рішення.

Вважала, що за наявності чинних судових рішень м. Брюсселя ухвалення оскаржуваних судових рішень першої та апеляційної інстанцій про визначення місця проживання дітей з ОСОБА\_1 суперечить вимогам СК України та положенням Закону України «Про міжнародне приватне право».

Вказувала, що ухвалою Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 25 лютого 2019 року, яка набрала законної сили, у справі № 607/16881/18, позовна заява ОСОБА\_1 до ОСОБА\_7 , третя особа - Служба у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради, про визначення місця проживання малолітніх дітей, залишена без розгляду на підставі пункту 4 частини першої статті 257 ЦПК України. Підставою для постановлення цієї ухвали суд вказав наявність у Франкомовному суді Першої інстанції м. Брюсселя спору за позовом ОСОБА\_7 до ОСОБА\_1 про визначення місця проживання дітей. Отже, спір у цій справі не підвідомчий Тернопільському міськрайонному суду Тернопільської області, а тому провадження з підстав, передбачених пунктом 3 частини першої статті 255 ЦПК України, підлягає закриттю.

Судами попередніх інстанцій також безпідставно відмовлено у задоволенні клопотання про допит ОСОБА\_7 як свідка.

**Відзив на касаційну скаргу не надійшов.**

**Фактичні обставини справи, встановлені судами**

27 травня 2011 року у ОСОБА\_10 ( ОСОБА\_10 ), Королівство Данія, між ОСОБА\_1 та ОСОБА\_7 укладено шлюб.

ІНФОРМАЦІЯ\_1 у сторін народився син - ОСОБА\_4 , а ІНФОРМАЦІЯ\_2 народилися син ОСОБА\_5 , що підтверджується копіями актів про народження № 2012/828, складеного 15 березня 2012 року ОСОБА\_12 , уповноваженим заступником бургомістра - реєстратором Бюро РАЦС комуни Уккел Брюссельського столичного регіону Королівства Бельгії, та № 3020, виданого відділом реєстрації актів цивільного стану комуни Уккел Королівства Бельгії та підписаного заступником бургомістра реєстратором актів цивільного стану Борисом Ділі.

ОСОБА\_21 Олівер Тімашев та ОСОБА\_5 є громадянами України з 08 березня 2012 року та з 18 вересня 2016 року відповідно, яке набуто ними на підставі частини першої статті 7 Закону України «Про громадянство України», що підтверджується довідками № 150/2018 про реєстрацію особи громадянином України, виданої 20 червня 2018 року начальником УДМС України в Тернопільській області Давибіда Я. І., та № 129/2018 про реєстрацію особи громадянином України, виданої 11 травня 2018 року першим заступником начальника УДМС України в Тернопільській області Чубатим І. Б. (а. с. 8, 9, т. 1).

02 вересня 2012 року ОСОБА\_4 , ІНФОРМАЦІЯ\_3 , хрещений у м. Тернополі, Україна, що підтверджується копією свідоцтва таїнства хрещення і миропомазання № 248 (а. с. 16, т. 1).

Рішенням Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 14 березня 2019 року, яке залишено без змін постановою Тернопільського апеляційного суду від 08 липня 2019 року у справі № 607/14601/18, шлюб між ОСОБА\_1 та ОСОБА\_7 ( ОСОБА\_7 ), розірвано (а. с. 12-14, т. 1).

Згідно витягу з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно про реєстрації прав власності, 11 серпня 2015 року за ОСОБА\_1 зареєстровано право власності на двокімнатну квартиру, загальною площею 82,4 кв. м та житловою площею 43,2 кв. м, по АДРЕСА\_1 (а. с. 41, т. 1).

Відповідно до довідок від 07 грудня 2018 року № 32127/28-03 та № 32128/28-03 про реєстрацію місця проживання особи, виданих Управлінням державної реєстрації Тернопільської міської ради, ОСОБА\_4 та ОСОБА\_5 зареєстровані по АДРЕСА\_1 .Разом із дітьми за вказаною адресою з 07 грудня 2018 року зареєстрована та проживає ОСОБА\_1 , що підтверджується копією будинкової книги (а. с. 22-24, 38, 39, т. 1).

Згідно з випискою з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, ОСОБА\_1 з 21 липня 2011 року зареєстрована як фізична особа-підприємець за реєстраційним номером облікової картки платника податків та інших обов'язкових платежів 3065318087 (а. с. 15, т. 1).

Згідно з довідкою, виданою державним вищим навчальним закладом «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського» від 14 серпня 2018 року № 11/2/3693, ОСОБА\_1 навчалася в інтернаті зі спеціальності «Акушерство та гінекологія» з 01 серпня 2010 року по 30 червня 2013 року на контрактній основі (наказ на зарахування № 234 ФПО від 28 липня 2010 року) (а. с. 17, т. 1).

З 01 листопада 2016 року і по даний час ОСОБА\_1 працює на посаді директора ТОВ «Клініка професора Стефана Хміля» за сумісництвом (довідка від 26 лютого 2019 року № 1) (а. с. 26, т. 1).

Крім того, відповідно до довідки ТОВ «Клініка професора Стефана Хміля» від 16 листопада 2021 року № 8, ОСОБА\_1 займає посаду лікаря акушера-гінеколога; загальна сума її доходу за період з 01 травня 2021 року по 31 жовтня 2021 року становила 89 000 грн (а. с. 91, т. 4).

Із довідки ТОВ «Сінерджія Фарм» від 26 лютого 2019 року № 3, убачається, що з 01 листопада 2016 року і по даний час ОСОБА\_1 з працює на посаді директора за сумісництвом; загальна сума її доходу за період з 01 травня 2021 року по 31 жовтня 2021 року становила 131 000 грн, що підтверджується довідкою ТОВ «Сінерджія Фарм» від 16 листопада 2021 року № СФ000000006 (а. с. 25, т. 1; а. с. 92, т. 4).

Згідно з довідкою Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України від 15 липня 2019 року № 830, з 24 жовтня 2017 року по даний час ОСОБА\_1 працює в державному вищому навчальному закладі «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» на посаді асистента кафедри акушерства та гінекології № 1 (наказ від 24 жовтня 2017 року № 132-0); загальна сума її доходу за період з травня 2021 року по жовтень 2021 року становила 45 272 грн (довідка від 15 листопада 2021 року № 07/4213) (а. с. 43, т. 1; а. с. 90, т. 4).

ОСОБА\_7, ІНФОРМАЦІЯ\_5, громадянин Бельгії, паспорт НОМЕР\_1, з 12 грудня 2013 року по 09 лютого 2015 року навчався в Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя за спеціальністю 6.030601 «Менеджмент» (довідка від 30 липня 2018 року № 2/28-1867) (а. с. 18, т. 1).

Відповідно до листа Державної прикордонної служби України від 05 листопада 2018 року № 0.184-43780/0/15-18, ОСОБА\_7 з 01 січня 2015 року по 26 березня 2018 року перебував на території України (а. с. 40, т. 1).

Встановлено, що упродовж 2015-2018 років ОСОБА\_4, ІНФОРМАЦІЯ\_3, та ОСОБА\_5, ІНФОРМАЦІЯ\_4, відвідували дошкільні навчальні заклади у м. Тернополі та здобувають освіту у спеціалізованій загальноосвітній школі.

Згідно з довідкою № 15, виданою 06 липня 2018 року завідувачем дошкільного навчального закладу «Еліт», з червня 2015 року по 06 липня 2018 року ОСОБА\_4 регулярно відвідував приватний дошкільний навчальний заклад «Еліт», брав активну участь у дошкільних заходах та культурному житті закладу (а. с. 28, т. 1).

Також довідкою від 26 лютого 2019 року № 5, виданою приватним дошкільним навчальним закладом «Еліт» підтверджується, що ОСОБА\_5 зачислений та регулярно відвідує даний заклад з 01 серпня 2018 року, бере активну участь дошкільних заходах та культурному житті закладу (а. с. 29, т. 1).

Окрім того, ОСОБА\_4 з 02 жовтня 2017 року по 30 квітня 2018 року відвідував підготовчу школу для майбутніх першокласників на базі спеціалізованої школи I-III ступенів № 3 з поглибленим вивченням іноземних мов Тернопільської міської ради Тернопільської області, що підтверджується довідкою від 13 липня 2018 року № 347.

Згідно з довідкою від 26 лютого 2019 року № 02-13/21, з 01 вересня 2018 року ОСОБА\_4 навчається в 1-Б класі Тернопільської спеціалізованої школи I-III ступенів № 3 з поглибленим вивченням іноземних мов Тернопільської міської ради Тернопільської області (а. с. 31, т. 1).

Із характеристики зі школи убачається, що за період навчання з вересня 2018 року по березень 2019 року, ОСОБА\_4 зарекомендував себе як старанний, дисциплінований, врівноважений, працелюбний, розсудливий та уважний учень. Учбовим матеріалом володіє на високому рівні та постійно виявляє зацікавленість до навчання. Має хорошу зорову і слухову пам'ять, швидко запам'ятовує навчальний матеріал. Виявляє логічне мислення та здібності до вивчення іноземних мов. Має багато друзів у класі, з якими підтримує дружні стосунки і поза межами школи. Користується повагою серед викладачів та має авторитет серед учнів. Загальний розвиток учня на високому рівні. Вихованням сина займається мати, дідусь та бабуся, які відвідують загальноосвітні та класні збори, беруть активну участь у громадському житті школи та класу.

Згідно з довідкою від 24 липня 2018 року, ОСОБА\_4 з червня 2015 року займається 2 рази на тиждень гімнастикою у Центрі здорового розвитку Fit Kid, активно приймає участь у щомісячних нормативах, які запроваджені Центром, окрім того, був учасником «Ярмарки спорту», де були представлені різноманітні оздоровчі клуби м. Тернополя та області (а. с. 19, т. 1).

Окрім цього, з вересня 2015 року по червень 2017 року ОСОБА\_4 займався у комунальному закладі Тернопільської міської ради «Комплексна дитячо-юнацька спортивна школа № 2 імені Ю. Горайського» на відділенні спортивної гімнастики (оздоровча група), а з вересня 2017 року по грудень 2018 року - у відділенні плавання, що підтверджується довідкою від 06 березня 2019 року № 6 та характеристикою (а. с. 20, 21, т. 1).

ОСОБА\_4 регулярно відвідує заняття по вокалу та активно приймає участь у заходах «Вокальної студії Адель», що підтверджується довідкою від 02 березня 2019 року.

ОСОБА\_4 та ОСОБА\_5 знаходяться на обліку у лікаря-педіатра педіатричного відділення № 1 Тернопільської міської дитячої комунальної лікарні, що підтверджується довідками від 07 березня 2019 року (а. с. 35, т. 1).

Відповідно до довідки, виданої ФОП ОСОБА\_15 від 30 серпня 2018 року, ОСОБА\_4 регулярно спостерігається на огляді у лікаря-стоматолога; проведено санацію та регулярно проводиться професійна гігієна ротової порожнини (а. с. 36, т. 1).

У письмових поясненнях ОСОБА\_7 зазначав, що він офіційно працевлаштований та проживає в орендованому житлі за адресою: АДРЕСА\_2. Любить своїх дітей, хоче надавати їм увагу та турбуватися про них, проте матір дітей постійно чинить йому перешкоди у спілкуванні з синами (а. с. 107-115, т. 4).

Працівниками управління сім'ї, молодіжної політики та захисту дітей проведено обстеження умов проживання дітей за адресою: АДРЕСА\_1. Чотирикімнатна квартира з усіма комунальними зручностями, загальною площею 170 кв. м. Для дітей відведено окрему кімнату, в якій є окремі спальні місця, письмові столи для написання уроків, шафи для одягу, розвиваючі ігри та книги, одяг та взуття відповідно до віку дітей (а. с. 87, т. 4).

З малолітніми дітьми проведено бесіду, під час якої з'ясовано, що діти дуже комунікабельні, між ними існує тісний емоційний зв'язок. Сеймур відвідує школу «ІНФОРМАЦІЯ\_6», вивчає англійську мову. ОСОБА\_21 навчається в Тернопільській спеціалізованій школі № 3 з поглибленим вивченням іноземних мов. Діти проживають разом з мамою та вітчимою ОСОБА\_17, якого називають татом. ОСОБА\_21 і Сеймур емоційно прив'язані до матері, дуже її люблять та поважають, оскільки саме вона повноцінно займається вихованням синів.

Сеймур біологічного батька не пам'ятає, вважає, що вітчим ОСОБА\_18 є його батьком. ОСОБА\_21 пам'ятає свого батька ОСОБА\_7, розповідає про нього з негативними емоціями (акт бесіди від 11 листопада 2021 року) (а. с. 88, т. 4).

Згідно з висновком органу опіки і піклування щодо визначення місця проживання дітей ОСОБА\_4, ІНФОРМАЦІЯ\_3, та ОСОБА\_6, ІНФОРМАЦІЯ\_4, який затверджено рішенням виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 10 лютого 2022 року № 118, орган опіки і піклування, беручи до уваги пропозиції комісії з питань захисту прав дитини, рекомендував визначити місце проживання дітей разом з матір'ю ОСОБА\_1 за адресою: АДРЕСА\_1 (а. с. 237, 238, т. 3).

Судами також встановлено, що постановою Тернопільського апеляційного суду від 13 серпня 2019 року у справі № 607/1174/19 відмовлено у задоволенні позову Головного територіального управління юстиції у Тернопільській області в інтересах ОСОБА\_7 до ОСОБА\_1, треті особи: орган опіки і піклування виконавчого комітету Тернопільської міської ради, Служба у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради про забезпечення повернення малолітніх дітей до Королівства Бельгії. Відмовляючи у задоволенні позову, апеляційний суд виходив із того, що сторона позивача не довела неправомірного переміщення або утримання малолітніх дітей сторін на території України до часу звернення заявника із відповідною заявою, а також постійного проживання дітей на території Бельгії до моменту переміщення або утримання; не надала належних та допустимих доказів на підтвердження наявності у ОСОБА\_7 права на здійснення піклування над дітьми і даних про те, що ОСОБА\_7 здійснював фактичне піклування над дітьми. Апеляційним судом також встановлено, що Королівство Бельгія не було постійним місцем проживання дітей до моменту їх виїзду в Україну та враховано, що з часу переміщення дітей до часу розгляду справи судом пройшло більше року, діти прижились в новому середовищі, повернення дітей може завдати їм фізичної або психічної шкоди або створити для них нестерпні умови та порушити їх тісний зв'язок із матір'ю. Апеляційний суд також зазначив, що рішенням Франкомовного суду Першої інстанції м. Брюсселя 102-ї палати у справах Сім'ї від 29 червня 2018 року визначено, що батьківські права щодо спільних дітей та управління їхнім майном виконуватимуться виключно ОСОБА\_7; постійним та єдиним місцем проживання спільних дітей є житло ОСОБА\_7. Водночас у рішенні зазначено, що ці заходи мають тимчасовий характер. Цим же рішенням ОСОБА\_7 відмовлено у задоволенні вимог про примусову репатріацію дітей та про визнання викраденням неповнолітніх дітей продовження їх перебування у будь-якому місці за межами їхнього офіційного проживання. Отже, вказаним рішенням не визначалось місце проживання дітей, судом не встановлено будь-яких обставин та рішень, які б свідчили про неправомірність дій ОСОБА\_1 в розумінні Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей.

## 2. Мотивувальна частина

### Позиція Верховного Суду

Згідно зі статтею 388 ЦПК України судом касаційної інстанції у цивільних справах є Верховний Суд.

Згідно з пунктами 1, 4 частини другої статті 389 ЦПК України підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно у таких випадках: якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку; якщо судові рішення оскаржується з підстав, передбачених частинами першою, третьою статті 411 цього Кодексу.

Касаційна скарга представника ОСОБА\_7 ОСОБА\_20 задоволенню не підлягає.

### Мотиви, з яких виходить Верховний Суд, та застосовані норми права

Згідно з частиною третьою статті 3 ЦПК України провадження в цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час вчинення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи.

Відповідно до вимог частин першої, другої статті 400 ЦПК України переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, перевіряє правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Суд касаційної інстанції перевіряє законність судових рішень лише в межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції.

Суд не обмежений доводами та вимогами касаційної скарги, якщо під час розгляду справи буде виявлено порушення норм процесуального права, які передбачені пунктами 1, 3, 4, 8 частини першої статті 411, частиною другою статті 414 цього Кодексу, а також у разі необхідності врахування висновку щодо застосування норм права, викладеного у постанові Верховного Суду після подання касаційної скарги.

Частиною першою статті 402 ЦПК України передбачено, що у суді касаційної інстанції скарга розглядається за правилами розгляду справи судом першої інстанції в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи з урахуванням статті 400 цього Кодексу.

Встановлено й це вбачається із матеріалів справи, що судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій ухвалено з дотриманням норм матеріального та процесуального права, а доводи касаційної скарги цих висновків не спростовують.

### Щодо підсудності справи

Відповідно до статті 497 ЦПК України підсудність судам України цивільних справ з іноземним елементом визначається цим Кодексом, законом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

У статті 66 Закону України «Про міжнародне приватне право» визначено, що права та обов'язки батьків і дітей визначаються особистим законом дитини або правом, яке має тісний зв'язок із відповідними відносинами і якщо воно є більш сприятливим для дитини.

Відповідно до частини першої статті 75 Закону України «Про міжнародне приватне право» підсудність судам України справ з іноземним елементом визначається на момент відкриття провадження у справі, незважаючи на те, що в ході провадження у справі підстави для такої підсудності відпали або змінилися, крім випадків, передбачених у статті 76 цього Закону.

Згідно з пунктами 7, 12 частини першої статті 76 Закону України «Про міжнародне приватне право» суди можуть приймати до свого провадження і розглядати будь-які справи з іноземним елементом: якщо дія або подія, що стала підставою для подання позову, мала місце на території України; в інших випадках, визначених законом України та міжнародним договором України.

Відповідно до статті 9 Конституції України та статті 19 Закону України «Про міжнародні договори України» чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Україна є учасницею Гаазької конвенції 1980 року на підставі Закону України про приєднання до конвенції від 11 січня 2016 року № 3303-IV та Гаазької конвенції про батьківську відповідальність 1996 року на підставі Закону України про приєднання до конвенції від 14 вересня 2006 року № 136-V.

Метою Гаазької конвенції 1980 року є забезпечення негайного повернення дітей, незаконно переміщених до будь-якої з Договірних держав або утримуваних у будь-якій із Договірних держав, та забезпечення того, щоб права на опіку і на доступ, передбачені законодавством однієї Договірної держави, ефективно дотримувалися в інших Договірних державах.

Питання набуття, здійснення, припинення чи обмеження батьківської відповідальності, а також її делегування, права опіки, в тому числі права стосовно піклування про особу дитини та, зокрема, право визначати місце проживання дитини, а також права на спілкування, у тому числі право брати дитину на обмежений період у місце інше, ніж звичайне місце проживання дитини, охоплюються предметною сферою застосування Гаазької конвенції про батьківську відповідальність 1996 року.

Відповідно до статті 5 Гаазької конвенції про батьківську відповідальність 1996 року судові або адміністративні органи Договірної Держави звичайного місця проживання дитини мають юрисдикцію вживати заходів, спрямованих на захист особи чи майна дитини.

У разі неправомірного переміщення або утримання дитини органи Договірної Держави, в якій дитина мала звичайне місце проживання безпосередньо до переміщення або утримання, зберігають свою юрисдикцію доти, доки дитина не набуде звичайного місця проживання в іншій Державі та а) кожна особа, установа або інший орган, які мають права опіки, не погодяться з переміщенням або утриманням або б) дитина не проживає в такій іншій державі протягом періоду, що становить принаймні один рік після того, як особа, установа або інший орган, які мають права опіки, дізналися або повинні були дізнатися про місцеперебування дитини; не триває розгляд прохання про повернення, поданого в цей період, та дитина прижилася в новому середовищі (пункт 1 статті 7 Гаазької конвенції про батьківську відповідальність 1996 року).

Під час здійснення своєї юрисдикції згідно з положеннями Розділу II органи Договірних Держав застосовують своє національне право. Однак, якщо це вимагається для захисту особи чи майна дитини, вони можуть як виняток застосувати або врахувати право іншої Держави, з якою ситуація має істотний зв'язок (частини перша та друга статті 15 Гаазької конвенції про батьківську відповідальність 1996 року).

Враховуючи вказані норми міжнародного і цивільного права, встановивши, що на час пред'явлення позову у цій справі діти сторін понад один рік проживали на території України разом із матір'ю, що свідчить про те, що Україна є звичайним місцем їх проживання в розумінні частини першої статті 5 Гаазької конвенції про батьківську відповідальність 1996 року, суди попередніх інстанцій дійшли правильних висновків, що спір між сторонами підпадає під юрисдикцію судів України.

Варто зазначити, що порядок та умови захисту дітей від шкідливих наслідків їхнього незаконного переміщення або утримання визначений Конвенцією про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей 1980 року, ратифікованою Україною 11 січня 2006 року, яка спрямована на забезпечення невідкладного повернення дітей до держави їхнього постійного проживання.

ОСОБА\_7 (батько дітей) скористався своїм правом захисту судами України, подавши відповідний позов через Міністерство юстиції України як центрального органу з виконання на території України Конвенції, про забезпечення повернення дітей до держави постійного проживання.

У зазначеній вище справі № 607/1174/19 постановою Тернопільського апеляційного суду від 13 серпня 2019 року в задоволенні позову ОСОБА\_7 відмовлено.

Під час розгляду справи про забезпечення повернення дітей до держави постійного проживання, апеляційним судом встановлено, що рішенням, ухваленим заочно 29 червня 2018 року 102 палатою Франкомовного суду першої інстанції Брюсселя суду у справах Сім'ї, визначено, що батьківські права щодо спільних дітей та управління їхнім майном, здійснюється виключно ОСОБА\_7; постійне та єдине місце проживання спільних дітей доручено пану ОСОБА\_7. Зазначено, що це тимчасово прийняте рішення про заходи. Дане рішення оскаржується апелянтом у суди вищої інстанції. Цим же рішенням відхилена вимога батька дітей про їх примусову репатріацію, а також клопотання про визнання викраденням неповнолітніх дітей їхнє утримання у будь-якому місці за межами їхнього офіційного проживання.

Правом на оскарження зазначеного вище судового рішення в касаційному порядку батько дітей не скористався.

У справі, що переглядається, відповідач не надав і матеріали справи не містять достеменних доказів того, що на час відкриття провадження у цій справі у суді чи іншому юрисдикційному органі іноземної держави є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав (частина друга статті 75 Закону України «Про міжнародне приватне право»).

Позов подано після того, як постановою Тернопільського апеляційного суду від 13 серпня 2019 року у справі № 607/1174/19 Головному територіальному управлінню юстиції у Тернопільській області в інтересах ОСОБА\_7 відмовлено у задоволенні позову про забезпечення

повернення малолітніх дітей до Королівства Бельгії, а діти тривалий час проживають на території України. Отже, національний суд має компетенцію на розгляд справи про визначення місця проживання дітей з матір'ю.

### *Щодо спору по суті*

Згідно з частинами другою, восьмою, дев'ятою статті 7 СК України сімейні відносини можуть бути врегульовані за домовленістю (договором) між їх учасниками. Регулювання сімейних відносин має здійснюватися з максимально можливим урахуванням інтересів дитини, членів сім'ї. Сімейні відносини регулюються на засадах справедливості, добросовісності та розумності, відповідно до моральних засад суспільства.

Відповідно до статті 8 Закону України «Про охорону дитинства» кожна дитина має право на рівень життя, достатній для її фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного і соціального розвитку. Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність за створення умов, необхідних для всебічного розвитку дитини, відповідно до законів України.

Батько і мати мають рівні права та обов'язки щодо своїх дітей. Предметом основної турботи та основним обов'язком батьків є забезпечення інтересів своєї дитини (частина третя статті 11 Закону України «Про охорону дитинства»).

Згідно зі статтею 12 Закону України «Про охорону дитинства» на кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини. Батьки або особи, які їх замінюють, мають право і зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя та праці.

Виховання дитини має спрямовуватися на розвиток її особистості, поваги до прав, свобод людини і громадянина, мови, національних історичних і культурних цінностей українського та інших народів, підготовку дитини до свідомого життя у суспільстві в дусі взаєморозуміння, миру, милосердя, забезпечення рівноправності всіх членів суспільства, злагоди та дружби між народами, етнічними, національними, релігійними групами.

Відповідно до частини першої статті 18, частини першої статті 27 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року, ратифікованої постановою Верховної Ради України від 27 лютого 1991 року № 789-ХІІ (далі - Конвенція про права дитини), держави-учасниці докладають всіх можливих зусиль до того, щоб забезпечити визнання принципу загальної та однакової відповідальності обох батьків за виховання і розвиток дитини. Батьки або у відповідних випадках законні опікуни несуть основну відповідальність за виховання і розвиток дитини. Найкращі інтереси дитини є предметом їх основного піклування. Держави-учасниці визнають право кожної дитини на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального і соціального розвитку дитини.

Держави-учасниці забезпечують те, щоб дитина не розлучалася з батьками всупереч їх бажанню, за винятком випадків, коли компетентні органи згідно з судовим рішенням, визначають відповідно до застосовуваного закону і процедур, що таке розлучення необхідне в найкращих інтересах дитини. Таке визначення може бути необхідним у тому чи іншому випадку, наприклад, коли батьки жорстоко поведуться з дитиною або не піклуються про неї, або коли батьки проживають роздільно і необхідно прийняти рішення щодо місця проживання дитини (частина перша статті 9 Конвенції про права дитини).

Принцип додержання найкращих інтересів дитини також закладений і в Гаазькій конвенції. Неповорнення дитини до країни проживання іноді може бути виправдане в силу об'єктивних причин, які відповідають інтересам дитини, на які вказують передбачені у цій конвенції виключення, зокрема у випадку серйозного ризику того, що повернення дитини завдасть їй фізичної чи психічної шкоди.

Відповідно до частини четвертої статті 29 ЦК України місцем проживання фізичної особи, яка не досягла десяти років, є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає, опікуна або місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров'я, в якому вона проживає.

Згідно з частиною першою статті 141 СК України мати, батько мають рівні права та обов'язки щодо дитини, незалежно від того, чи перебували вони у шлюбі між собою.

Відповідно до частин першої, другої статті 161 СК України якщо мати та батько, які проживають окремо, не дійшли згоди щодо того, з ким із них буде проживати малолітня дитина, спір між ними може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. Під час вирішення спору щодо місця проживання малолітньої дитини беруться до уваги ставлення батьків до виконання своїх батьківських обов'язків, особиста прихильність дитини до кожного з них, вік дитини, стан її здоров'я та інші обставини, що мають істотне значення. Орган опіки та піклування або суд не можуть передати дитину для проживання з тим із батьків, хто не має самостійного доходу, зловживає спиртними напоями або наркотичними засобами, своєю аморальною поведінкою може зашкодити розвитку дитини.

В усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини (частина перша статті 3 Конвенції про права дитини).

У рішенні Європейського суду з прав людини від 11 липня 2017 року у справі «М. С. проти України», заява № 2091/13, суд зауважив, що при визначенні найкращих інтересів дитини у кожній конкретній справі необхідно враховувати два аспекти: по-перше, інтересам дитини найкраще відповідає збереження її зв'язків із сім'єю, крім випадків, коли сім'я є особливо непридатною або неблагополучною; по-друге, у найкращих інтересах дитини є забезпечення її розвитку у безпечному, спокійному та стійкому середовищі, що не є неблагонадійним (§ 76).

У § 54 рішення Європейського суду з прав людини «Хант проти України» від 07 грудня 2006 року, заява № 31111/04, зазначено, що між інтересами дитини та інтересами батьків повинна існувати справедлива рівновага і, дотримуючись такої рівноваги, особлива увага має бути до найважливіших інтересів дитини, які за своєю природою та важливістю мають переважати над інтересами батьків. Зокрема, стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод не надає батькам права вживати заходів, які можуть зашкодити здоров'ю чи розвитку дитини.

Аналіз наведених норм права, практики Європейського суду з прав людини дає підстави для висновку, що рівність прав батьків щодо дитини є похідною від прав та інтересів самої дитини на гармонійний розвиток та належне виховання, й, у першу чергу, повинні бути визначені та враховані інтереси дитини виходячи із об'єктивних обставин спору, а вже тільки потім права батьків.

Міжнародні та національні норми не містять положень, які б наділяли будь-кого з батьків пріоритетним правом на проживання з дитиною.

При визначенні місця проживання дитини судами необхідно крізь призму врахування найкращих інтересів дитини встановлювати та надавати належну правову оцінку всім обставинам справи, які мають значення для правильного вирішення спору.

Отже, при розгляді справ щодо місця проживання дитини суди насамперед мають виходити з інтересів самої дитини, враховуючи при цьому сталі соціальні зв'язки, місце навчання, психологічний стан тощо, а також дотримуватися балансу між інтересами дитини, правами батьків на виховання дитини і обов'язком батьків діяти в її інтересах.

Нормами статті 19 СК України встановлено, що при розгляді судом спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини, місця проживання дитини, виселення дитини, зняття дитини з реєстрації місця проживання, визнання дитини такою, що втратила право користування житловим приміщенням, позбавлення та поновлення батьківських прав, побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав, відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду, управління батьками майном дитини, скасування усиновлення та визнання його недійсним обов'язковою є участь органу опіки та піклування, представленого належною юридичною особою. Орган опіки та піклування подає суду письмовий висновок щодо розв'язання спору на підставі відомостей, одержаних в результаті обстеження умов проживання дитини, батьків, інших осіб, які бажають проживати з дитиною, брати участь у її вихованні, а також на підставі інших документів, які стосуються справи.

Суд може не погодитися з висновком органу опіки та піклування, якщо він є недостатньо обґрунтованим, суперечить інтересам дитини.

У постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 14 лютого 2019 року у справі № 377/128/18 (провадження № 61-44680св18) зазначено, що «тлумачення частини першої статті 161 СК України свідчить, що під час вирішення спору щодо місця проживання малолітньої дитини враховується ставлення батьків до виконання своїх батьківських обов'язків, особисту прихильність дитини до кожного з них, вік дитини, стан її здоров'я та інші обставини, що мають істотне значення. До інших обставин, що мають істотне значення, можна віднести, зокрема: особисті якості батьків; відносини, які існують між кожним з батьків і дитиною (як виконують батьки свої батьківські обов'язки по відношенню до дитини, як враховують її інтереси, чи є взаєморозуміння між кожним з батьків і дитиною); можливість створення дитині умов для виховання і розвитку».

У постанові Великої Палати Верховного Суду від 17 жовтня 2018 року у справі № 402/428/16-ц (провадження № 14-327цс18) зроблено висновок, що положення Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року, ратифікованої Верховною Радою України 27 лютого 1991 року, про те, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини (стаття 3), узгоджуються з нормами Конституції України та законів України, тому саме її норми зобов'язані враховувати усі суди України, розглядаючи справи, які стосуються прав дітей».

Відповідно до частини четвертої статті 263 ЦПК України при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановах Верховного Суду.

Згідно з висновком органу опіки і піклування щодо визначення місця проживання дітей ОСОБА\_4 , ІНФОРМАЦІЯ\_3 , та ОСОБА\_6 , ІНФОРМАЦІЯ\_4 , який затверджено рішенням виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 10 лютого 2022 року № 118, орган опіки і піклування рекомендував визначити місце проживання дітей разом з матір'ю ОСОБА\_1 за адресою: АДРЕСА\_1 .

Суд першої інстанції, з яким погодився суд апеляційної інстанції, врахувавши наведені положення міжнародного права та національного законодавства України, на підставі належним чином оцінених доказів, поданих сторонами, інтереси малолітніх дітей, їх психологічний стан та особливості фізичного розвитку, права та інтереси на гармонійний розвиток та належне виховання, дотримуючись балансу між інтересами дітей, правами батьків на їх виховання і обов'язком батьків діяти в інтересах дитини, взявши до уваги висновок органу опіки і піклування, житлово-побутові умови проживання кожного з батьків, віддаленість місця проживання кожного з батьків, дійшов обґрунтованого висновку про визначення місця проживання дітей разом з матір'ю ОСОБА\_1 .

Судами враховано, діти протягом майже п'яти років проживають на території України разом з матір'ю, яка створила усі необхідні умови для їх проживання, виховання, навчання, фізичного, розумового, духовного, морального і соціального розвитку в безпечному, надійному і стабільному середовищі.

Колегія суддів звертає увагу, що батько дітей, який безсумнівно відіграє важливу роль у їх житті та розвитку, має право та обов'язок піклуватися про здоров'я, стан розвитку дітей, незалежно від того, з ким вони будуть проживати.

Визначаючи місце проживання дитини з матір'ю, розуміючи, що спір стосується вкрай чутливої сфери правовідносин, а діти потребують уваги, підтримки і любові обох батьків, взявши до уваги вік дітей та поведінку кожного з батьків, суд першої інстанції, з висновком якого погодився суд апеляційної інстанції, при вирішенні спору надав першочергове значення саме найкращим інтересам дітей.

Цивільний процесуальний закон визначає перелік окремих обставин за наявності яких учасники справи звільняються від доказування.

Так відповідно до статті 82 ЦПК України підставами для звільнення від доказування є наявність обставин, які визнаються учасниками справи або таких, які визнано загальновідомими, наявність обставин, встановлених рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді іншої справи, у якій беруть участь ті самі особи або особа, щодо якої встановлено ці обставини, якщо інше не встановлено законом.



Під час розгляду справи № 607/1174/19 за позовом ОСОБА\_7 про забезпечення повернення дітей до держави постійного проживання, судом апеляційної інстанції не встановлено будь-яких обставин, які б свідчили про неправомірність дій ОСОБА\_1 в розумінні Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей. Апеляційний суд вказав, що діти зі згоди батька, на законних підставах перебувають в Україні; Королівство Бельгія не було постійним місцем проживання дітей до моменту їх виїзду в Україну; діти понад один рік проживають на території України разом із матір'ю, прижилися в новому середовищі, відвідують дошкільні і шкільні навчальні заклади, різноманітні гуртки, за дітьми здійснюється медичний догляд, у дітей є свої друзі, захоплення, діти мають сталі сімейні зв'язки; повернення дітей може завдати їм фізичної або психічної шкоди, створити для них нестерпні умови та порушити їх тісний зв'язок із матір'ю.

Також варто звернути увагу на те, що визначаючи підсудність спору про розірвання шлюбу між сторонами в справі судам України (справа № 607/14601/18), Тернопільський апеляційний суд встановив, що з березня 2018 року діти сторін проживають в Україні з матір'ю, що, зокрема свідчить про те, що станом на час розгляду справи про визначення місця проживання дітей з матір'ю діти сторін повністю адаптувалися в Україні та мають сталі сімейні зв'язки.

Питання про забезпечення повернення малолітніх дітей до Королівства Бельгії із застосуванням саме положень Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей 1980 року (справа № 607/1174/19) розглядалось вже після постановлення судового рішення бельгійським судом.

Виходячи із обставин справи, що переглядається, враховуючи, що батьки не змогли самостійно вирішити спір щодо визначення місця проживання дітей та забезпечити доброзичливе спілкування дітей з обома батьками, суд касаційної інстанції вважає, що суд першої інстанції, з яким погодився й апеляційний суд, визначаючи місце проживання малолітніх дітей з матір'ю, дійшов обґрунтованого висновку про те, що це буде відповідати якнайкращим інтересам дітей та забезпечить їм повноцінний розвиток.

Слід зазначити, що встановлення обставин справи, дослідження та оцінка доказів є прерогативою судів першої та апеляційної інстанцій. Це передбачено статтями 77, 78, 79, 80, 89, 367 ЦПК України. Суд касаційної інстанції не наділений повноваженнями втручатися в оцінку доказів (постанова Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 373/2054/16-ц, провадження № 14-446цс18).

Порушень порядку надання та отримання доказів не встановлено, судами проведена належна правова оцінка доказів.

Отже, суди першої та апеляційної інстанцій повно і всебічно дослідили наявні у справі докази та надали їм належну правову оцінку, правильно встановили обставини справи, у результаті чого ухвалили законні й обґрунтовані рішення, які відповідають вимогам матеріального і процесуального права.

Посилання касаційної скарги на неврахування судами попередніх інстанцій висновків, викладених у постановках Верховного Суду, є безпідставним, оскільки висновки судів попередніх інстанцій не суперечать висновкам, викладеним у зазначених заявником у касаційній скарзі постановках.

Доводи касаційної скарги про наявність підстав про закриття провадження у справі з огляду на те, що ухвалою Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 25 лютого 2019 року, яка набрала законної сили, у справі № 607/16881/18, позовна заява ОСОБА\_1 до ОСОБА\_7, третя особа - Служба у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради, про визначення місця проживання малолітніх дітей, залишена без розгляду з підстав, передбачених пунктом 4 частини першої статті 257 ЦПК України, - колегія суддів відхиляє, оскільки за змістом частини другої статті 257 ЦПК України особа, позов якої залишено без розгляду, не позбавлена можливості повторно звернутися до суду з таким позовом.

Інші доводи касаційної скарги зводяться до незгоди з висновками судів попередніх інстанцій стосовно встановлення обставин справи, містять посилання на факти, що були предметом дослідження й оцінки судами першої та апеляційної інстанцій, які їх обґрунтовано спростували. В силу вимог статті 400 ЦПК України суд касаційної інстанції не вправі встановлювати нові обставини та переоцінювати докази.

Відповідно до статті 410 ЦПК України суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін, якщо рішення, переглянуте в передбачених статтею 400 цього Кодексу межах, ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права. Не може бути скасоване правильне по суті і законне рішення з одних лише формальних міркувань.

Враховуючи наведене, колегія суддів вважає за необхідне залишити касаційну скаргу без задоволення, судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій - без змін.

### **Щодо судових витрат**

Відповідно до підпункту «в» пункту 4 частини першої статті 416 ЦПК України суд касаційної інстанції вирішує питання про розподіл судових витрат, понесених у зв'язку з переглядом справи у суді касаційної інстанції.

Оскільки касаційну скаргу залишено без задоволення, підстави для нового розподілу судових витрат, понесених у зв'язку з розглядом справи у суді першої та апеляційної інстанції, а також розподілу судових витрат, понесених у зв'язку з переглядом справи у суді касаційної інстанції, відсутні.

Керуючись статтями 400, 409, 410, 416 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду

### **ПОСТАНОВИВ:**

Касаційну скаргу представника ОСОБА\_7 ОСОБА\_20 залишити без задоволення.

Рішення Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 17 червня 2022 року та постанову Тернопільського апеляційного суду від 13 жовтня 2022 року залишити без змін.

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною і оскарженню не підлягає.

**Головуючий**

**Є. В. Синельников**

**Судді:**

**О. М. Осія**

**Н. Ю. Сакара**

**С. Ф. Хопта**

**В. В. Шипович**